

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Рада молодих вчених ПНПУ імені В. Г. Короленка
Полтавський державний аграрний університет
Рівненський державний гуманітарний університет
Департамент освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації
Департамент культури і туризму Полтавської обласної державної адміністрації
Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського
Полтавський обласний еколого-наатуралістичний центр учнівської молоді

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського
МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ
Штаб громадських інспекторів з охорони довкілля при Державній екологічній інспекції Центрального округу
Хорольський ботанічний сад
Комуніальна установа - Рекреаційний центр Квиборудський - Полтавської обласної ради
Комуніальна установа природно-заповідного фонду Регіональний ландшафтний парк - Ділянський - Полтавської обласної ради
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
Устимівська дослідна станція рослинництва Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААНУ
Полтавська відділення Українського ботанічного товариства

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

БІОРІЗНОМАНІТТЯ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

19 квітня 2022 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Полтавський державний аграрний університет
Рівненський державний гуманітарний університет
Департамент освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації
Департамент культури і туризму Полтавської обласної державної адміністрації
Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського
Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ

Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського

МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Хорольський ботанічний сад
Комунальна установа «Рекреаційний центр Криворудський» Полтавської обласної ради
Штаб громадських інспекторів з охорони довкілля Центрального округу
Комунальна установа природно-заповідного фонду Регіональний ландшафтний парк
«Диканський» Полтавської обласної ради

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

Устимівська дослідна станція рослинництва Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва
НААНУ
Полтавське відділення Українського ботанічного товариства

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

**БІОРИЗНОМАНІТТЯ:
ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА ТА МЕТОДИЧНІ
АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ
У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ**

19 квітня 2022 р.

Полтава – 2022

УДК 574.1(072.3)(062)

Б 63

*Друкується за рішенням вченої ради
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(протокол № 11 від 24.03.2022 р.)*

Редакційна колегія:

Дяченко-Богун Марина Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка; **Гапон Світлана Василівна** – доктор біологічних наук, професор, професор кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка; **Онїко Валентина Володимирівна** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка; **Іщенко Володимир Іванович** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка; **Гомля Людмила Миколаївна** – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка; **Шкура Тетяна Володимирівна** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка; **Ханнанова Олеся Равілівна** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка; **Максименко Наталія Тарасівна** – асистент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка.

Рецензенти:

Білаш Сергій Михайлович – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри клінічної анатомії і оперативної хірургії Полтавського державного медичного університету.

Рибалко Ліна Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичної культури та спорту, декан факультету фізичної культури та спорту Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

Біорізноманіття: теорія, практика та методичні аспекти вивчення у загальноосвітній школі : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (19 квітня 2022 р.). – Полтава, 2022. – 294 с.

Уміщені матеріали фундаментального дослідження, аналізу та охорони біорізноманіття, природних та антропогенно-змінених територій, сучасних проблем біологічної, екологічної освіти та організації просвітницької діяльності, вивчення теоретичних, практичних та методичних аспектів у загальноосвітніх навчальних закладах України. Для науковців різних профілів, біологів, екологів, фахівців заповідної справи, викладачів, учителів, аграріїв, аспірантів, магістрантів, студентів.

УДК 574.1(072.3)(062)

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів та посилань несуть автори статей.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

*Білаш Валентина Павлівна, Лисаченко Ольга Дмитрівна,
Свінцицька Наталія Леонідівна*

Полтавський державний медичний університет

Біланова Лариса Павлівна

*Фаховий медико-фармацевтичний коледж Полтавського державного
медичного університету*

Актуальність формування екоцентричного світогляду у системі професійної освіти визначається динамічними процесами екологізації науки, медицини, економіки, культури та політики. Основні напрями переходу до нової епохи взаємодії суспільства та природи були визначені на конференції ООН з проблем навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992), де було започатковано концепцію сталого розвитку, як нову ідеологію виживання людства в єдності з навколишнім середовищем на основі гармонізації соціально-економічного та екологічного розвитку цивілізації, радикальних змін ціннісних орієнтацій окремої людини, суспільства в цілому, держави та усунення пріоритетів у вирішенні екологічних проблем з техніко-економічної сфери у бік ідеології, моралі та освіти. Екологізація мислення, ціннісне ставлення до світу природи визначають орієнтацію сучасної освіти на ідеали гуманізму, розвиток екологічної культури особистості [4].

Особливого значення набуває формування екологічної культури для майбутніх фахівців медичного профілю, чия майбутня професійна діяльність безпосередньо пов'язана з охороною здоров'я людини та контролем за станом довкілля. Порушення екологічної рівноваги зумовило розповсюдження генетичних, алергічних, паразитарних, онкологічних хвороб. Медики першими стикаються з негативним впливом екологічних проблем на здоров'я людини. Майбутні фахівці-медики повинні мати чітке уявлення про те, що стан здоров'я пацієнтів значною мірою пов'язаний з умовами довкілля, в яких перебуває людина [5]. Необхідно акцентувати увагу на зв'язок між екологічними проблемами та станом здоров'я населення, закономірності розвитку екозалежних захворювань, заходи профілактики захворювань, пов'язані із негативним впливом шкідливих екологічних чинників. Саме тому формування у майбутніх фахівців-медиків високого рівня екологічної культури, готовність застосовувати знання з медичної

екології при виконанні своїх професійних обов'язків є важливою умовою якісної професійної підготовки.

Екологічна культура характеризується знанням загальних закономірностей розвитку природи та суспільства; розумінням взаємозв'язку їхнього існування і того, що природа є першоосною виникнення еволюції людини; визначенням соціальної зумовленості взаємовідношень людини і природи; подоланням споживацького ставлення до природи як до джерела матеріальних благ; вмінням передбачати вплив діяльності людини на біосферу Землі; підпорядкуванням своєї діяльності умовам раціонального природокористування і турботи про довкілля; вмінням зберігати сприятливі природні умови та максимально доступну норму вилучення біологічної продукції з природного фонду для задоволення потреб людини. Екологічна культура передбачає наявність глибоких знань про навколишнє середовище, екологічний стиль мислення, що зумовлює відповідальне ставлення до природи та свого здоров'я; уміння і досвід розв'язання екологічних проблем; безпосередню участь у природоохоронній роботі, а також здатність прогнозувати можливі негативні віддалені наслідки природоперетворювальної діяльності людини [3].

Педагогічні технології формування екологічної культури студента-медика в процесі навчання в середньому або вищому професійному медичному закладі передбачають творче освоєння особистістю студента цінностей екологічної культури в єдності з освоєнням професійних компетенцій майбутнього фахівця: екологізація професійної медичної освіти: дисциплін природничо, загальнопрофесійного, гуманітарного та спеціального циклів, дозволяє підвищити ефективність формування у них компонентів екологічної культури; дослідницькі та творчі завдання з екологічною проблематикою, ситуаційні та проблемні завдання з оцінки розвитку екологічних захворювань, дискусії з еколого-світоглядних проблем, туристичні походи, екскурсії до природних та антропогенних об'єктів, елективні та факультативні курси екологічної спрямованості, гурткова та науково-дослідна робота сприяють удосконаленню екологічної підготовки студентів-медиків, їх професійних компетенцій. Технології педагогічної практики надають можливість студентам апробувати свої сили та можливості у реальній соціально-значущій діяльності, актуалізують екологічні цінності, сприяють накопиченню екологічного досвіду.

Формування екологічної культури у професійній медичній школі базується на аксіологічному аспекті екологічної освіти [2], студенти-медики ознайомлюються з питаннями екологічної спрямованості:

основних принципів та законів екології; із світовими екологічними проблемами та їх впливом на екологічну ситуацію в Україні; з наслідками дії негативних екологічних чинників на здоров'я людини та способами захисту від цих чинників; з природоохоронним законодавством України, Червоною книгою України, флорою та фауною, лікарськими рослинами Полтавщини; екологічної ситуації в Полтавській області, оздоровлення населення тощо. Важливим елементом професійної підготовки є екскурсії до Навчальної лабораторії природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, природничого відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, які знайомлять майбутніх медиків із флорою та фауною рідного краю, екологічними станом довкілля, лікарськими рослинами, тощо. Отримані знання формують екологічний світогляд здобувачів освіти та забезпечують розуміння екологічних проблем у світі загалом та Україні зокрема, необхідності пошуку шляхів їх вирішення для забезпечення існування людства. Студенти залучаються до активної еколого-просвітницької, науково-дослідної роботи та природоохоронної діяльності, де майбутні медики усвідомлюють, що людина є компонентом біосфери, стан її здоров'я значною мірою пов'язаний із станом навколишнього середовища, антропогенною діяльністю та збереженням довкілля; поглиблюють знання про екологічно зумовлені захворювання, навчаються встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між дією шкідливих екологічних чинників і розвитком захворювань. Це дозволяє формувати у них компоненти екологічної культури особистості: на базі екологічних знань систему уявлень про цінність об'єктів природи, усвідомлено використати її унікальний потенціал для духовного розвитку та зміцнення здоров'я; виховувати гуманне ставлення до природи, що забезпечує психологічне включення живих об'єктів у сферу дії етичних норм; освоювати екологічно безпечні засоби природокористування; формувати потреба у особистому активному участі із захисту довкілля, тобто.

Система екологічного виховання передбачає врахування таких аспектів (Н. Волкова): національного та регіонального підходів до вибору навчального матеріалу екологічного спрямування; гуманістичної спрямованості і зростаючої ролі екологічних чинників у розв'язанні глобальних проблем людства (раціонального використання природних ресурсів, забезпечення населення екологічно чистими продуктами харчування, захисту середовища від забруднення промисловими та побутовими відходами); збереження духовного і фізичного здоров'я людини; об'єктивності у розкритті основних

екологічних законів та понять, що дають підстави вважати екологію наукою, яка розвивається і спрямована на розв'язання проблем довкілля; зв'язку між набутими екологічними знаннями і життям, розкриття їх цінності не лише у виробництві, а й у повсякденному житті людини [1].

Ефективне екологічне виховання майбутніх медиків передбачає різноманітні виховні заходи, диспути, кураторські години, які висвітлюють питання: екопозитивної поведінки («Збережемо природу!», «Екологічно свідомі поведінка»); медичної екології («Екологічно чисті продукти», «Харчосмакові домішки, їх дія на організм людини», «Перша допомога при отруєнні грибами», «Небезпечні паразитарні захворювання», «Урбоекологія та здоров'я людини»), «Міжнародний день Землі», «22 березня – Всесвітній день водних ресурсів», «Ліс – це наше здорове майбутнє. Бережіть його!», «Бережіть першоцвіти!» та ін. Виховна робота сприяє підготовці майбутнього медика до проведення санітарно-просвітницької роботи та пропаганди здорового способу життя.

Таким чином, можна зробити висновок, що розвиток екологічної культури майбутніх медиків, вдосконалення системи екологічної підготовки фахівців медичного профілю можливе на основі екологізації медичної освіти, актуалізації міждисциплінарних зв'язків та розроблення педагогічних технологій, що дозволяють суттєво підвищити якість підготовки студентів-медиків, ефективність процесу екологічної освіти й екологічного виховання у професійній медичній школі та дозволяє здійснювати підготовку майбутнього медичного фахівця, який має високий рівень знань з медичної екології, розуміє небезпеку складної екологічної ситуації для здоров'я людини, буде здійснювати пропаганду здорового способу життя, допомагати зменшити негативний вплив шкідливих чинників на здоров'я пацієнтів, а також свідомого громадянина, котрий є патріотом своєї держави, дбайливо ставиться до її природних багатств, здійснює природоохоронну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Волкова Н. П. Педагогіка: Навч. посіб. / Н. П. Волкова. – Вид. 2-ге, перероб., доп. – Київ: Академвидав, 2007. – 616 с.
2. Глухова Г. Г. Аксиологічні засади формування екологічної культури студентів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / Г. Г. Глухова. – К., 2008. – 23 с.
3. Демешкант Н. А. Екологічна освіта та виховання як важливі складові формування майбутнього фахівця / Н. А. Демешкант // Проблеми освіти. – 2008. – Вип. 55. – С. 137–141.

4. Паламарчук О. М. Екологічна свідомість: процес виникнення та динаміка розвитку / О. М. Паламарчук. [Електронний ресурс] – Режим доступу: ecopsy.com.ua/data/zbirki/2003_01/sb01_49.pdf.
5. Погоріла І. О. Напрями екологічного виховання майбутніх лікарів при викладанні медичної біології / І. О. Погоріла, О. В. Романенко. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.who.int/mediacentre/news/releases/2006/pr32/en/

З М І С Т

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ЯК ОСНОВА РОЗВ'ЯЗАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ
ЛЮДСТВА

Гриньова М.В., Величко Р.М. 5

ПЕРШІ ВІДОМОСТІ ПРО ГРИБИ РЕГІОНАЛЬНОГО
ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ «ЗАГРЕБЕЛЛЯ» (М. ТЕРНОПІЛЬ)

Акулов О.Ю. 10

МУЗЕЙ ЖИВОГО ДЕРЕВА

Бабарика В.Г. 15

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПІД ЧАС НАУКОВО-
ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗЕРНОВИМИ КУЛЬТУРАМИ
НА ПРИКЛАДІ КУКУРУДЗИ ЗВИЧАЙНОЇ (ZEA MAYS)

Баранник Н.В. 19

ЄДНІСТЬ БІОЛОГІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО ФАКТОРІВ У
ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ СТАТЕВИХ ВІДНОСИН ДІТЕЙ У
КОНТЕКСТІ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ

Бардінова А.О. 21

РОЗРОБКА УРОКУ-ГРИ «РОСЛИНИ ТВОЄЇ
МІСЦЕВОСТІ»

Бенедіс В.Г. 26

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

*Білаш В.П., Лисаченко О.Д., Свінцицька Н.Л.,
Біланова Л.П.* 31

ВИВЧЕННЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ
БІОЛОГІЯ

Білик А.В. 36

МОНІТОРИНГ СТАНУ ДІЛЯНКИ ЛІСОВИХ КУЛЬТУР
КВАРТАЛУ 32 ВИДІЛУ 21 ДИКАНСЬКОГО ЛІСНИЦТВА

Біляєва Т.Г., Єгорова А.А. 38